

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

Deel 18

1 januari 1958

No 1

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJsselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: D. van Katwijk: De Vlinders uit „Het Staelduin” (p. 1). — G. A. Mavroustakis: On Some Bees from Greece (Hymenoptera: Apoidea) (p. 9). — G. van der Zanden: Aantekeningen over Hymenoptera II (p. 14). — René Miksic: Eine neue Trox-Art aus dem Togoland (Coleoptera-Scarabaeidae) (p. 15). — Literatuur (p. 8: W. J. Kabos). — Korte mededelingen (p. 8: W. J. Boer Leffef).

De vlinders uit „Het Staelduin”

door

D. VAN KATWIJK

Alvorens over te gaan tot het verslag, past mij een woord van dank aan de eigenaar van dit terrein, Baron R. A. VAN RIJCKEVORSEL, door wiens toestemming ik in staat werd gesteld dit mooie resultaat te bereiken. Ook aan de heer M. W. P. DE BRUYN, die hierbij zijn bemiddeling verleende en last but not least aan de heer WETERINGS voor zijn belangeloze medewerking in de vorm van talloze kopjes koffie en chocolade en de vele, vele flesjes met allerlei soorten verkwikkend vocht. Ook de stroomvoorziening werd door hem op zeer prettige wijze geregeld. De uitstekende verzorging, die soms op een rusthuisverzorging geleek, heeft in het vroege voor- en late najaar vooral, het wachten op de beesten die maar niet komen wilden, zeer veraangenaamd.

„Het Staelduin” vormt tegenwoordig een gebied van nog ca. 90 ha duingebied, dat voor het overgrote deel met mooi bos is begroeid. Het heeft een bijzonder interessante geschiedenis, waarvan ik de voornaamste punten even wil aanhalen. Omstreeks 1300 lag 's-Gravenzande achter de nieuwe Zeedijk, welke van de duinen te Monster landinwaarts langs Maas en Merwede tot Rotterdam liep. Bij Mathenesse werd dan de naam Mathenesserdijk, later Westzeedijk, Oostzeedijk en ten slotte Honingerdijk, welke namen tegenwoordig alle nog te vinden zijn in diverse straatnamen te Rotterdam. Buiten deze dijk ontstonden door aanstuiving en aanslibbing nieuwe gronden en platen, waarvan de grootste, liggend recht tegenover 's-Gravenzande, „den Andel” heette. Het is in hoofdzaak deze plaat, waarop het tegenwoordige bos ligt. Dat er al vrij spoedig sprake is van begroeiing blijkt uit een beschrijving uit 1449 waarin o.a. te lezen is: „De Staelduinen sloten met hun Westelijk uiteinde aan den Nieuwlandschen dijk bij de Hil. Tussen dezen dijk en de duinen lag een zeer smalle strook gorzen, de Heuvels of Hovel(s). Deze werd afgesloten door een korte dijk, het Papendijkje geheten, daar het als weg gebruikt werd door de geestelijken van Heimond, die de dienst verrichtten, in de in, of kort vóór 1449 gestichte kapel op de Staelduinen.” In ieder geval, na veel speuren, rekenen en combineren, meen ik als vrij zeker te mogen aannemen, dat de prille jeugd van het Staelduin ligt omstreeks 1250.

DIV. INS.

G.S. NATL. MUS.

Niettegenstaande de vele fascinerende wetenswaardigheden, die tijdens de speurtocht in het verleden te voorschijn kwamen, zal ik nu toch een begin maken met het heden, en wel het resultaat van 5 jaar intensief vangen met licht en op smeer, terwijl de meer ouderwetse wijzen als kloppen en het gewone afschuimen van bosrandjes uiteraard ook niet werden vergeten.

Wat de naaste toekomst van het bos zal zijn? Dit is zeer dubieus. Tijdens Wereldoorlog II is het bos door de Duitse Wehrmacht zwaar gehavend. Grote bunkers werden er in gebouwd, tot zelfs bioscoop, lazaret, centrale werkplaats en munitiewerkplaatsen. Deze waren er in 1955 nog. Daarna is het Nederlandse leger er gekomen, juist toen door de nieuwe aanplantingen de oorlogsschade enigermate was hersteld. Wat het dus in de naaste toekomst gaat worden, ligt geheel in het duister, hoewel een ieder kan nagaan dat, waar gedurende honderden jaren een terrein, dat vrijwel met rust werd gelaten, nu ineens door honderden militairen wordt doorkruist, één en ander onherroepelijk ten koste gaat althans van een aanzienlijk deel van de flora en fauna. Als bijzonderheid bijvoorbeeld kan gelden, dat het de enige westelijke vindplaats is van de Wijngaardslak (*Helix pomatia*). Weliswaar is uit noordelijk duingebied dit dier ook wel bekend, doch op deze plaatsen is het ingevoerd. Al met al zien de vrienden van het Staelduinse Bos de toekomst zéér somber in. De beschrijving van de begroeiing slaat op 1954. Zoals reeds gemeld bestaat het grootste deel uit werkelijk bos en een klein gedeelte is duingebied, waarvan ook weer een gedeelte begroeid is met de gebruikelijke duinbebossing van duindoorn, duinwilg, liguster en meidoorn. De toegang tot de duinen is moeilijk en tot het bos aan vele beperkende bepalingen onderhevig, die duidelijk op de te verkrijgen wandelkaarten vermeld staan. Deze bepalingen hebben er zeker veel toe bijgedragen, dat het bos in prima conditie verkeert, voor de entomoloog om van te watertanden. Er zijn hoeken, waar men zich in natuurbos waant, met stammen welke zijn overwoekert door klimop, hop en andere klimplanten, dichte ruigten, waar haast geen doorkomen aan is zijn niet zeldzaam. De samenstelling van het bos is in hoofdzaak als volgt: zwaar eiken- en beukenbestand, waarbij stammen met een omtrek van meerdere meters, verder veel linde, wilg, populier, iep, els, berk, lijsterbes, abeel, kardinaalshoed enz. Langs de randen veel wilgevariëteiten, waaronder smalbladige wilg, verder vuilboom, zilverpopulier, duinwilg en meer naar het westen duindoorn.

Het duingebied is weinig betreden, iets wat voor ons alleen maar gunstig te noemen is. Tot op heden waren wij echter niet in de gelegenheid hier op licht te vangen. In de komende jaren hoop ik hier echter met de benzinelamp te gaan werken. De duinformaties zijn tot in het zwaarste bos bewaard gebleven, evenals drie plasjes: de Zwaan, de Fles en het Kommetje.

Een redelijke verklaring voor de naam Staelduin is zeker te geven. De oorspronkelijke bewoners van deze hoek waren vissers of „Staelluden”, zo genoemd naar de staken of palen, waaraan de netten werden gedroogd en geboet. Voor het drogen werd uiteraard een plek gezocht, waar de wind vrij spel had en waar kon dit beter, dan in de lagere duinen, die bovendien nog op een zodanige plaats waren gelegen, dat ze zowel van zee uit, als van binnen uit gemakkelijk te bereiken waren. De naam „Het Staelduin” ligt dus wel zeer voor de hand.

De mate van voorkomen heb ik op de volgende manier aangegeven: Algemeen = meer dan 20 exemplaren per avond, gewoon = van 5—20 exemplaren

per avond, vrij gewoon = tot 5 exemplaren per avond, vrij zeldzaam = maximaal 10 per jaar, zeldzaam = wel ieder jaar, doch nooit meer dan 2 exemplaren per jaar. Vanzelfsprekend zijn hiermede niet alle graden tussen zeldzaam en algemeen op te vangen. In alle twijfelgevallen is dan ook per soort het aantal vangsten aangegeven. Dit ter voorkoming van uitdrukkingen als: sporadisch, schaars, enz., die door iedereen anders kunnen worden geïnterpreteerd.

WAARGENOMEN MACROLEPIDOPTERA

Hesperiidae. *Thymelicus lineola* O., algemeen. *Thymelicus sylvestris* Poda, minder dan de vorige soort; *Ochlodes venatus* Bremer et Grey, gewoon.

Papilionidae. *Papilio machaon* L. tot 1948 meestal algemeen, hierna afnemend. In 1951 nog slechts één exemplaar, hierna niet meer.

Pieridae. *Anthobocaris cardamines* L., algemeen. *Pieris napi* L., *P. rapae* L. en *P. brassicae* L., algemeen. *Pontia daplidice* L. éénmaal in 1953. *Colias hyale* L. en *Colias crocea* Fourcroy in goede trekkersjaren, *crocea* echter altijd in de meerderheid. *Gonepteryx rhamni* L. vrij gewoon.

Lycaenidae. *Lycaena phlaeas* L. algemeen. *Celastrina argiolus* L., enkele jaren gewoon. *Plebejus argus* L. gewoon. *Aricia agestis* Schiff. gewoon. *Polyommatus icarus* von Rottemburg gewoon. *Thecla quercus* L. slechts tweemaal. *Strymonidia ilicis* Esper vrij zeldzaam.

Nymphalidae. *Issoria lathonia* L. vrij gewoon. *Fabriciana niobe* L. vrij zeldzaam. *Mesoacidalia charlotta* Haworth éénmaal in 1954. *Araschnia levana* L. éénmaal in 1953 (f. *prorsa*). *Vanessa cardui* L. veel minder dan *V. atalanta*, toch sommige jaren vrij gewoon. *Vanessa atalanta* L. algemeen, ieder najaar in de bunkers te vinden, zekere overwinteringsgevallen echter nog niet kunnen waarnemen. *Polygonia c. album* L., oorspronkelijk algemeen, in 1954 veel minder, in 1955 niet. *Nymphalis polychloros* L. in 1952 tweemaal, in 1953 éénmaal. *Nymphalis io* L. algemeen, de laatste jaren echter beslist minder. *Aglais urticae* L. algemeen.

Satyridae. *Hipparchia semele* L. gewoon. *Pararge aegeria* L. algemeen. *Lasiommata megera* L. algemeen. *Aphantopus hyperantus* L. algemeen. *Maniola jurtina* L. gewoon. *Pyronia tithonus* L. vrij gewoon. *Coenonympha pamphilus* L. algemeen.

Sphingidae. *Herse convolvuli* L. vrij zeldzaam. *Sphinx ligustri* L. algemeen. *Hyloicus pinastri* L. zeldzaam. *Mimas tiliae* L. en *Smerinthus ocellata* L. vrij zeldzaam. *Laothoë populi* L. algemeen, de meest voorkomende Sphingide. *Macroglossum stellatarum* L. afhankelijk van de goede trekkersjaren. *Deilephila elpenor* L. en *D. porcellus* L. beide gewoon, *porcellus* echter steeds meer dan *elpenor*.

Notodontidae. *Harpyia furcula* Cl. vrij zeldzaam. *Cerura vinula* L. vrij gewoon. *Pheosia tremula* Cl., *Notodonta dromedarius* L. en *Notodonta ziczac* L. algemeen. *Peridea anceps* Goeze éénmaal in 1953. *Lophopteryx capucina* L. algemeen. *Pterostoma palpina* L. gewoon. *Phalera bucephala* L. vooral de laatste jaren algemeen. *Clostera curtula* L. gewoon. *Clostera anachoreta* F. vrij zeldzaam.

Lymantriidae. *Olene fascelina* L. gewoon. *Dasychira pudibunda* L. en *Orgyia antiqua* L. algemeen. *Leucania salicis* L. verschillend; in 1954 en 1955 bij-

voorbeeld niet één exemplaar. *Lymantria dispar* L. soms algemeen. *Porthesia similis* Fuessly meest gewoon; wisselend in aantal met *Porthesia chrysorrhoea* L.

Lasiocampidae. *Poecilocampa populi* L. algemeen. *Malacosoma castrensis* L. 17 juli 1952 een mannetje op licht. *Malacosoma neustria* L. vrij algemeen. *Lasiocampa trifolii* Schiff. vooral in 1954 als rups algemeen. *Lasiocampa quercus* L. vrij zeldzaam. *Macrothylacia rubi* L., rupsen algemeen; gedurende vijf jaar lichtvangst echter slechts éénmaal een wijfje op licht. *Philudoria potatoria* L. algemeen. *Gastropacha quercifolia* L. een enkele rups per jaar; nog niet op licht. *Odonestis pruni* L. éénmaal in 1952.

Drepanidae. *Drepana falcatoria* L. algemeen. *Drepana curvatula* Bkh. gewoon. *Drep. lacertinaria* L. vrij zeldzaam, maximaal 9 exemplaren per jaar. *Drep. binaria* Hufn. algemeen. *Drep. cultraria* F. vrij gewoon, maar alleen de laatste twee jaar, maximaal tot 5 exemplaren per avond. *Cilix glaucata* Scop. gewoon.

Cymatophoridae. *Habrosyne pyritoides* Hufn. vrij gewoon. *Thyatira batis* L. vrij gewoon, echter meer dan de vorige soort. *Tethea duplaris* L. vrij zeldzaam. *Th. or* Schiff. en *Th. ocularis* L. vrij gewoon.

Nolidae. *Nola cucullatella* L. vrij zeldzaam, maximaal 6 exemplaren per jaar. *Roeselia albula* Schiff. enkele avonden algemeen. *Celama centonalis* Hübn. drie exemplaren in 1952, één in 1954.

Lithosiidae. *Miltochrysa miniata* Forster algemeen. *Cybosia mesomella* L. één in 1955. *Eilema deplana* L. vrij gewoon. *E. complana* L. gewoon. *E. griseola* Hb. algemeen. *E. sororcula* Hufn. en *Pelosia muscerda* Hufn. vrij gewoon.

Arctiidae. *Coscinia cribraria* L. verschillend, enkele jaren gewoon. *Phragmatobia fuliginosa* L., *Spilarctia lutea* Hufn. en *Spilosoma lubricipeda* L. (*menthastri* Esp.) gewoon. *Spilosoma urticae* Esp. vrij gewoon. *Arctia caja* L. als rups gewoon, echter nooit één vlinder op licht. *Tyria jacobaeae* L. algemeen.

Cochlididae. *Apoda limacodes* Hufn. vrij gewoon.

Psychidae. *Psyche casta* Pall. algemeen. *Bacotia sepium* Spr. éénmaal 5 zakjes op eik. *Taleporia tubulosa* Retzius gewoon. *Solenobia triquetrella* F. v. R. zeldzaam.

Aegeriidae. *Sesia apiformis* Cl. gewoon. *Sciapteron tabaniformis* Rott. éénmaal in 1951 twee wijfjes op jong aangeplante abelen.

Cossidae. *Cossus cossus* L. een enkele maal op licht. *Zeuzera pyrina* L. vier exemplaren in juli 1953.

Hepialidae. *Triodia sylvina* L. gewoon. *Phimatopus hecta* L., slechts twee maal in vijf jaar.

Agrotidae. *Colocasia coryli* L. vrij gewoon. *Simyra albovenosa* Goeze algemeen. *Craniophora ligustri* F. één exemplaar in 1954 en twee stuks in 1954. *Apatele rumicis* L. vrij zeldzaam. *Apatele psi* L. enkele jaren de rupsen gevonden. *Apatele tridens* Schiff. algemeen. *Apatele aceris* L. soms algemeen. *Apatele auricoma* F. een rups in september 1955. *Apatele megacephala* F. algemeen; ook ieder jaar de f. *nigra* Shaw, waaronder zéér geprononceerde exemplaren. *Apatele leporina* L. zeldzaam. *Cryphia muralis* Forster voor het eerst op 12 juli 1955, hierna vrij gewoon. *Cryphia perla* F. vrij zeldzaam. *Moma alpium* Osb. gewoon. *Euxoa cursoria* Hufn. en *Euxoa nigricans* L. algemeen. *Euxoa tritici* L. vrij gewoon.

Agrotis ypsilon Hufn. vrij gewoon. *Agrotis segetum* Schiff. algemeen. *Agrotis clavis* Hufn. algemeen. *Agrotis vestigialis* Rott. algemeen. *Agrotis cinerea* Schiff.

tot op heden slechts één exemplaar in 1952. *Agrotis exclamationis* L. één der gewoonste vlinders. *Agrotis ripae* Hb. algemeen.

Ochropleura plecta L. algemeen. *Naenia typica* L. nooit meer dan 3 à 4 per jaar. *Eurois occulta* L. éénmaal in 1952. *Anaplectoides prasina* L. éénmaal in 1955. *Graphiphora augur* F. zeldzaam, 2 exemplaren in vijf jaar. *Axylia putris* L. gewoon.

Diarsia festiva Schiff. algemeen. *Diarsia brunnea* Schiff. en *Diarsia rubi* Vieweg vrij gewoon. *Amathes baja* Schiff., *c-nigrum* L., *triangulum* Hufn., *ditrapezium* Bkh. en *xanthographa* Schiff. allen gewoon, alleen *c-nigrum* in massa's. *Amathes sexstrigata* Hw. éénmaal een wijfje op licht op 18 augustus 1955. *Triphaena pronuba* L. vrij gewoon. *Triphaena janthina* Schiff. in 1951 één exemplaar; in 1954 twee, in 1955 twaalf in twee avonden. *Triphaena interjecta* Hb. in 1953 één exemplaar, in 1954 drie exemplaren, in 1955 twaalf exemplaren. *Triphaena orbona* Hufn. algemeen. *Lampra fimbriata* Schreber de laatste jaren in toenemend aantal, in 1955 tot 21 per avond ! !

Mythimna straminea Tr. slechts één exemplaar in 1953. *M. pallens* L. zeldzaam. *M. pudorina* Schiff. drie exemplaren op 24 juni 1953, één exemplaar 12 juli 1955. *M. impura* Hb. algemeen. *M. albipuncta* F. afhankelijk van goede jaren, soms tot 5 per avond. *M. lythargyria* Esp. gewoon. *Leucania comma* L. en *L. obsoleta* Hb. vrij zeldzaam.

Orthosia incerta Hufn. vrij gewoon. *Orthosia stabilis* Schiff. de gewoonste *Orthosia*, op 25 april 1955 ruim 100 exemplaren op licht. *Orthosia gracilis* F. éénmaal in 1955 op katjes. *Orthosia gothica* L. gewoon.

Discestra trifolii Hfn. gewoon. *Sideridis albicolon* Hb. éénmaal in 1953. *Heliothobus saponariae* Bkh. éénmaal in 1954. *Polia advena* F. 2 juni 1952 één exemplaar. *Pol. nebulosa* Hfn. éénmaal op 29 juni 1952. *Mamestra brassicae* L. algemeen. *Mam. persicariae* L. algemeen. *Mam. thalassina* Hfn. twee exemplaren op 17 juni 1952. *Mam. dissimilis* Kn. gewoon. *Mam. oleracea* L. algemeen. *Mam. pisi* L. algemeen. *Mam. nana* Hfn. éénmaal op 18 juni 1953. *Mam. serena* Schiff. slechts éénmaal in 1952. *Hadena cucubali* Schiff. vrij zeldzaam. *Hadena bicruris* Hfn. de rupsen geregeld. *Tholera popularis* F. gewoon.

Conistra vaccinii L. vrij gewoon. *Agrochola helvola* L. algemeen. *Agrochola lychnidis* Schiff. algemeen, tot 53 exemplaren per avond maximaal. *Agrochola lota* Clerck vrij gewoon, het maximum op 15 oktober 1953 met 15 exemplaren. *Agrochola macilenta* Hb. algemeen, maximum op 9 oktober 1953 met 42 exemplaren. *Agrochola circellaris* Hufn. één exemplaar op 4 oktober 1953. *Omphaloscelis lunosa* Haw. in 1951 niet, in 1952 acht stuks, in 1953 elf stuks, in 1954 en '55 niet.

Cirrhia aurago Schiff. éénmaal op 9 oktober 1952. *Cirrhia lutea* Ström algemeen. *Eupsilia transversa* Hufn. éénmaal op 4 oktober 1954. *Atethmia xerampelina* Esp. één onberispelijk exemplaar op 8 september 1953. *Brachionycha sphinx* Hufn. slechts twee maal in 5 jaar. *Dryobotodes protea* Schiff. zeldzaam. *Meganephria oxyacanthae* L. algemeen, maximum 31 per avond. *Cucullia umbratica* L. gewoon. *Pyrrhia umbra* Hufn. vrij zeldzaam. *Panemeria tenebrata* Scop. alleen waargenomen in 1953 aan de noordelijke bosrand.

Archana sparganii Esp. vrij zeldzaam. *Arch. geminipuncta* Hw. éénmaal op 18 augustus 1955. *Arenostola extrema* Hb. en *Arenostola fluxa* Hb. gewoon.

Arenostola phragmitidis Hb. vrij zeldzaam. *Rhizedra lutosa* Hb. algemeen. *Calamia virens* L. éénmaal in 1953. *Cosmia trapezina* L. en *Cosmia pyralina* Schiff. algemeen. *Zenobia retusa* L. éénmaal in 1953. *Meristis trigrammica* Hufn. vrij zeldzaam! *Petilampa arcuosa* Hw. één in 1953, twee in 1955.

Charanyca clavipalpis Scop. vrij gewoon. *Charanyca selini* Bsd. slechts twee maal in vijf jaar. *Caradrina morpheus* Hufn. gewoon. *Hoplodrina blanda* Schiff. zeldzaam, in 5 jaar slechts drie maal. *Hoplodrina alsines* Brahm gewoon. *Laphygma exigua* Hb. twee maal op 20 augustus 1952 en twee exemplaren op 29 augustus 1952. *Helotrophia leucostigma* Hb. één exemplaar op 17 juli 1952. *Gortyna flavago* Schiff. algemeen, maximaal 26 exemplaren op één avond. *Hydraecia oculatea* L. vrij zeldzaam. *Hydraecia fucosa* Frr. algemeen. *Hydraecia micacea* Esp. één wijfje op 1 september 1954. *Luperina testacea* Schiff. één wijfje op 11 september 1952, één idem op 1 september 1954. *Phlogophora meticulosa* L. algemeen. *Talpophila matura* Hufn. vrij zeldzaam. *Euplexia lucipara* L. vrij gewoon. *Miana furuncula* Schiff. gewoon. *Procus fasciuncula* Hw. vrij gewoon. *Procus latruncula* Schiff. vrij gewoon. *Procus strigilis* L. verschillend, enkele jaren gewoon. *Apamea lithoxylaea* Schiff. slechts éénmaal. *Apamea sublustris* Esp. twee exemplaren op 24 juni 1954. *Apamea monoglypha* Hufn. hinderlijk veel. *Apamea crenata* Hufn. vrij zeldzaam. *Apamea sordens* Hufn. voor het eerst op 18 juli 1953, hierna vrij gewoon. *Apamea remissa* Hb. één exemplaar op 24 juni 1954. *Apamea secalis* L. algemeen. *Apamea ophiogramma* Esp. vrij zeldzaam.

Rusina umbratica Goeze en *Amphipyra tragopoginis* L. vrij zeldzaam. *Amphipyra pyramidea* L. zeldzaam. *Jaspidia pygarga* Hufn. gewoon. *Bena prasinana* L. éénmaal in 1955. *Catocala nupta* L. gewoon. *Euclidimera mi* Clerck vrij gewoon.

Chrysaspidea festucae L. vrij zeldzaam, in 1954 voor het eerst. *Autographa jota* L. vrij zeldzaam, gemiddeld drie exemplaren per jaar. *Autographa gamma* L. algemeen. *Abrostola triplasia* L. en *A. tripartita* Hufn. gewoon. *Episema caeruleocephala* L., *Scoliopteryx libatrix* L. en *Rivula sericealis* Scopoli alle gewoon.

Zanclognatha tarsipennalis Tr. en *grisealis* Schiff. beide gewoon. *Zanclognatha cribrumalis* Hb. éénmaal op 18 juni 1953. *Hypena proboscidalis* L. vrij gewoon. *Hypena rostralis* L. éénmaal op 20 september 1952.

G e o m e t r i d a e. *Alsophila aescularia* Schiff. gewoon. *Geometra papilionaria* L. gewoon. *Hemithea aestivaria* Hb. gewoon. *Thalera fimbrialis* Scop. twee exemplaren op 17 juli 1952. *Jodis lactearia* L. vrij zeldzaam.

Sterrrha ochrata Scop. zeldzaam. *Sterrrha muricata* Hufn. éénmaal in 1952. *Sterrrha biselata* Hufn. vrij gewoon. *Sterrrha fuscovenosa* Goeze en *humiliata* Hufn. gewoon. *Sterrrha seriata* Schrank en *dimidiata* Hufn. algemeen. *Sterrrha aversata* L. en *rubiginata* Hufn. gewoon. *Sterrrha marginepunctata* Goeze éénmaal in 5 jaar. *Sterrrha immutata* L. algemeen. *Rhodostrophia vibicaria* Clerck algemeen. *Cosymbia punctaria* L. vrij gewoon. *Calothysanis amataria* L. algemeen. *Ortholitha chenopodiata* L. vrij gewoon. *Mesotype virgata* Hufn. niet zelf gevangen, doch vermeld in LEMPKE's Catalogus. *Lobophora halterata* Hufn. zeldzaam. *Operophtera brumata* L. gewoon. *Oporinia dilutata* Schiff. algemeen. *Philereme vetulata* Schiff. zeldzaam. *Lygris prunata* L., *testata* L. en *mellinata* F. gewoon. *Lygris pyraliata* Schiff. éénmaal op 7 juli 1953. *Plemyria rubiginata* Schiff. in Catalogus LEMPKE vermeld. *Thera obeliscata* Hb. éénmaal op 8 september 1954. *Dysstroma truncata* Hufn. algemeen.

Xanthorhoë fluctuata L. vrij gewoon. *Xanthorhoë montanata* Schiff. gewoon. *Xanthorhoë spadicearia* Schiff. en *ferrugata* Cl. gewoon. *Xanthorhoë designata* Hufn. algemeen. *Ochyria quadrifasciata* Clerck algemeen. *Orthonama vittata* Bkh. vrij gewoon. *Colostygia pectinataria* Knoch. algemeen. *Colostygia didymata* L. wel in Catalogus, niet zelf gevangen. *Lampropteryx ocellata* L. algemeen. *Coenotephria berberata* Schiff. éénmaal op 2 juni 1951. *Euphyia bilineata* L. algemeen. *Electrophæa corylata* Thnbg., *Mesoleuca albicillata* L. en *Epirrhoë alternata* Müller alle vrij gewoon. *Perizoma alchemillata* L. gewoon. *Perizoma albulata* Schiff. en *flavofasciata* Thunberg vrij gewoon. *Hydriomena coerulata* F. algemeen. *Pelurga comitata* L. en *Hydrelia flammeolaria* Hufn. gewoon. *Euchoeca nebulata* Scop. vrij gewoon.

Eupithecia tenuiata Hb., *linariata* F., *pygmaeata* Hb. en *centaureata* Schiff. gewoon. *Eupithecia intricata* Zetterstedt éénmaal op 23 juni 1953 en éénmaal op 3 augustus 1954. *Eupithecia satyrata* Hb. gewoon. *Eupithecia tripunctaria* Herrich-Schäffer op 17 mei 1950 en op 18 augustus 1955 twee maal één exemplaar. *Eupithecia absynthiata* Clerck vrij gewoon. *Eupithecia assimilata* Doubleday twee exemplaren op 17 juli 1952. *Eupithecia vulgata* Hw. en *succenturiata* L. algemeen. *Eupithecia subnotata* Hb. gewoon. *Eupithecia pumilata* Hb. één exemplaar op 8 september 1953. *Chloroclystis coronata* Hb. vrij gewoon. *Calliclystis rectangularata* L. algemeen. *Anticollix sparsata* Tr. éénmaal waargenomen.

Abraxas grossulariata L. in het dichte bos, de rups veel op lage wilgestruiken. *Abraxas sylvata* Scop. algemeen. *Lomaspilis marginata* L. algemeen. *Ligdia adustata* Schiff. vrij gewoon. *Bapta bimaculata* F. zeldzaam. *Deilinia pusaria* L. en *exanthemata* Scop. algemeen.

Ourapteryx sambucaria L. gewoon. *Campaea margaritata* L. zeldzaam.

Ennomos autumnaria Werneburg en *alniaria* L. gewoon. *Ennomos fuscantaria* Steph. vrij gewoon. *Ennomos erosaria* Schiff. algemeen. *Selenia bilunaria* Esp. en *tetralunaria* Hufn. gewoon. *Crocallis elinguaris* L. vrij zeldzaam. *Opisthograptis luteolata* L. gewoon. *Epione repandaria* Hufn. vrij gewoon. *Colotois pennaria* L. slechts éénmaal. *Semiothisa alternaria* Hb. vrij gewoon. *Semiothisa clathrata* L. éénmaal op licht ! *Semiothisa wauaria* L. zeldzaam. *Isturgia limbaria* F. éénmaal, een onverklaarbare vangst.

Erannis leucophaearia Schiff. algemeen. *Erannis defoliaria* Clerck gewoon. *Phigalia pendaria* F. en *Lycia hirtaria* Clerck vrij gewoon. *Biston betularius* L. algemeen. *Peribatodes gemmaria* Brahm en *Cleorodes lichenaria* Hufn. vrij gewoon. *Selidosema brunnearia* Villers vrij zeldzaam. *Serraca punctinalis* Scop. vrij zeldzaam. *Ectropis extersaria* Hb. vrij gewoon. *Aspitates ochrearia* Rossi zeldzaam.

Deze lijst is uiteraard nog niet compleet, daar soorten als *Sterrha rusticata* Schiff. en *St. ornata* Scop., verder de Zygaenidae welke in het omringende gebied veel voorkomen, en diverse *Eupithecia*'s toch beslist hier voorkomen, maar door de beperkte vangmethoden tot op heden niet werden opgespoord. Al met al heeft dit betrekkelijk korte tijdsbestek toch een flink aantal soorten van dit ten-slotte beperkte gebied opgeleverd.

Daar op het moment weer een groot deel van het Staelduin door het Ministerie van Oorlog en Marine in bezit is genomen en juist de kern van het bos hierdoor bedreigd wordt, ziet de naaste toekomst er weer somber uit. Het bos heeft echter

reeds vele aanvallen doorstaan en wij zullen dan ook hopen, dat ook deze op dezelfde wijze te boven wordt gekomen. Misschien worden zelfs, doordat ook op grote schaal electriciteit wordt aangelegd, nieuwe perspectieven geopend.

Summary

A list of the Macrolepidoptera taken in the "Staelduin", a little old wood near Hook of Holland.

Vlaardingen, Narcisplein 2.

Br. Theowald, Tweevleugelige Insecten-Diptera, IV, De Nederlandse Langpootmuggen (Tipulidae). Wetenschappelijke mededeling no. 24 van de Kon. Ned. Natuurhistorische Vereniging.

Het is nu alweer tachtig jaar geleden, dat de pionier van onze Diptera-fauna, F. M. VAN DER WULP, zijn Diptera Neerlandica uitgaf. Het werk bleef onvoltooid, zodat alleen deel I, Nematocera en Stratiomyidae, verscheen. Hoe sterk verouderd het boek is, blijkt wanneer wij het vergelijken met deze publicatie van Br. THEOWALD.

De Langpootmuggen vormen een soortenrijke, lastige Nematocera-familie welke ook uit landbouwkundig oogpunt belangrijk is. Thans kunnen wij met behulp van dit werkje, dat goed is voorzien van betrouwbare tabellen, onze Tipulidae bepalen.

Na een korte inleiding volgt een systematisch en morfologisch overzicht. Oecologische bijzonderheden worden apart behandeld, waarbij een overzichtelijke vliegtijdentabel wordt gegeven. De schrijver geeft waardevolle aanwijzingen voor het verzamelen en prepareren van de moeilijk heel te houden „glazenwassers”.

Na de determinatietabellen volgt nog een soortenlijst met opgave van vindplaatsen. Goede illustraties maken het de gebruiker gemakkelijk de betekenis der kunsttermen na te gaan. Het geheel wordt besloten met een uitvoerige literatuurlijst.

Dit werkje is een aanwinst voor onze faunistische literatuur en is verkrijgbaar bij het bureau van de K.N.N.V. te Hoogwoud-N.H. na storting van f 2,05 op giro 13028 met vermelding, dat men lid is van de Ned. Ent. Ver., anders is de prijs f 2.40. — W. J. KABOS.

De tweede generatie van *Diacrisia sannio* L. Rupsen afkomstig uit eieren van een ♀, dat begin juli gevangen werd, zijn nu, 22 september 1957, nagenoeg half volwassen en het gaat er naar uitzien, dat ze in dit stadium zullen overwinteren. Slechts één van de dieren is merkbaar sneller gegroeid en verpopte 5 september. Mogelijk is de slechte zomer er de oorzaak van, dat niet meer rupsen doorgegroeid zijn. Op vliegplaatsen, waar de eerste generatie meest in flink aantal vliegt, heb ik trouwens nog nooit een exemplaar van een tweede generatie aangetroffen. Hoe zit dat?

W. J. BOER LEFFEEF, Korteweg 53, Apeldoorn (med. R.I.V.O.N.).

[Het al of niet doorgroeien van de rupsen in gevangenschap kan ook een kwestie van erfelijke aanleg zijn, zodat van het ene broedsel meer rupsen nog hetzelfde jaar zullen verpoppen dan van het andere. In de vrije natuur komt het doorgroeien van de rupsen slechts hoogst zelden voor. Ik bezit maar enkele opgaven van herfstexemplaren, die buiten gevangen zijn. — LPK.]